SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2351

av Linda Lindberg m.fl. (SD)

Jämlika villkor och långsiktigt hållbar LSS

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna att förtydliga att habiliteringsstöd även ska gälla för beslut om daglig verksamhet enligt socialtjänstlagen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell uppföljning för att säkerställa att kommunerna fullföljer sina skyldigheter med det förebyggande arbetet mot våld mot funktionsnedsatta och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda lagförslag om förbud mot tidsbegränsade beslut om LSS-bostad för personer med livslånga diagnoser och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna för Socialstyrelsen att få tillgång till systematiska brukarundersökningar inom LSS och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett nytt förhållningssätt till sanktionsavgifter vid brott mot LSS och när beviljade beslut ej verkställts inom lagens tidsram, och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för förstärkta möjligheter för Inspektionen för vård och omsorg att använda sanktioner och föreläggande för brott mot lagens krav på omsorg och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda rätten till juridiskt stöd vid överklagande av missgynnande beslut inom LSS och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att initiera arbetet med att utarbeta lagförslag som gör att samtliga hjälpmoment för alla grundläggande behov ger rätt till personlig assistans och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten och förutsättningarna för att ta bort åldersgränsen för rätten till assistans vid funktionsnedsättning som inte uppenbart beror på normalt åldrande och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en långsiktigt hållbar indexreglering av ersättningen till personlig assistans och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för förstatligande av personlig assistans enligt LSS och att regeringen får återkomma till riksdagen med förslag på lagändring och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över ett krav på fysiska möten mellan Försäkringskassan och den sökande och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Målet för funktionshinderspolitiken är att personer med funktionsnedsättning ska ha likvärdiga levnadsförhållanden med övrig befolkning. De ska få det stöd som behövs och ges möjligheter till goda levnadsvillkor.

Lagen om stöd och service (LSS) är en rättighetslag som innebär att en person ska få tillgång till någon av de insatser som lagen erbjuder så länge individen uppfyller de kriterier för behov som lämnas inom lagens ramar. LSS, och framför allt assistansreformen, har blivit en frihetsreform som förbättrat livskvaliteten för många i behov av stöd och hjälp. Det är oroväckande att LSS:s ursprungliga intentioner, vad gäller personlig assistans, förefaller ha urgröpts genom illa förd politik, där besparingar görs inom assistansen för att klara en flyktingkris, där uppmaningen via regleringsbrev till Försäkringskassan är att bryta utvecklingen av antalet timmar inom assistansersättningen, och inte minst genom begränsande domar. Insatserna i LSS måste värnas och likvärdiga förhållanden måste stå högst på agendan.

Allt fler personer har nekats rätten till stöd på grund av den praxis som har skapats genom snäva tolkningar av domar, som en direkt följd av tidigare regeringars försumbarhet och nedmontering av reformen. De snäva tolkningarna av domarna är oförenliga med LSS ursprungliga intentioner och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Funktionsrättskonventionen definierar vad personlig assistans är, och där beskrivs hur bedömningen av behov ska gå till för att säkra personens rättigheter. Det är hög tid att börja leva upp till den. Sverigedemokraterna värnar tanken bakom LSS att personer med funktionsnedsättning och omfattande behov av stöd och service skulle kunna vara inkluderade i samhällsgemenskapen och leva ett självbestämt liv. Lagens ursprungliga intentioner måste värnas och upprätthållas.

Habiliteringsersättning på lika villkor

Habiliteringsersättning är en ersättning kommuner kan välja att betala ut till personer som deltar i daglig verksamhet enligt LSS. Hur mycket kommunerna betalar är olika. Vissa betalar inget alls. Den gemensamma nämnaren är dock att ersättningen genomgående är skamligt låg och borde höjas. Regeringen har ekonomiskt uppmuntrat kommunerna att införa och höja ersättningen för daglig verksamhet, men några kommuner har ändå inte valt att söka pengarna eftersom de inte vet om stödet bara gäller för i år eller om de kommer att kunna söka stöd även åren efter. En del kommuner

vill inte införa någonting för att sedan behöva ta bort det. Bidraget omfattar idag inte personer som deltar i daglig verksamhet enligt socialtjänstlagen, och detta skapar stor orättvisa mellan personer som utför samma arbete på samma arbetsplats. Vilket strider med syfte och mening bakom den gemensamma målsättningen för personer som deltar i daglig verksamhet. För Sverigedemokraterna är det självklart att habiliteringsstödet även ska omfatta beslut om daglig verksamhet enligt socialtjänstlagen.

Våldsutsattheten inom LSS-verksamheter

Personer med en funktionsnedsättning är många gånger särskilt sårbara för att utsättas för våld. Flertalet studier från USA och Kanada har visat att våldsutsattheten bland kvinnor med funktionsnedsättning är högre än våldsutsattheten bland kvinnor i allmänhet. Forskning om våld mot funktionsnedsatta är begränsad, inte minst när det gäller våld mot manliga funktionsnedsatta. Personer med funktionsnedsättning riskerar inte bara att utsättas för våld och övergrepp av närstående personer, utan även av de som är anställda att bistå med assistans och vård. Det har framkommit flera nyhetsrapporter om att personer inom LSS och i LSS-bostäder utsätts av kriminellt verksamma nätverk. Utnyttjade av dessa gängmedlemmar som förvarar narkotika, skjutvapen och misstänkta fall av spränganordningar. Skamligt nog saknar många kommuner rutiner, inte bara för att upptäcka våldsutsatthet inom LSS-verksamheter, utan även rutiner för hur de ska agera när det uppdagas. Det är av stor vikt att kunskapen om detta ökar, inte minst bland yrkesverksamma inom vård och omsorg. Hälso- och sjukvården har en nyckelroll i identifieringen av våldsutsatta personer med funktionsnedsättning. Det behövs en nationell uppföljning för att säkerställa att kommunerna fullföljer sina skyldigheter med det förebyggande arbetet kring våld mot funktionsnedsatta, samt att man vidtar de åtgärder som behövs när någon blir utsatt.

Förbud mot tidsbegränsade beslut om LSS-bostad för personer med livslånga diagnoser

Personer med en livslång diagnos, där det personliga behovet bedöms kvarstå för resten av livet, med insatser som bostad med särskild service enligt LSS, får i dag utstå i flera kommuner tidsbegränsade beslut om omprövning av sitt boende. Tidsbegränsade beslut

med omprövningar innebär en otrygghet för individen och dennes närstående. Bostaden ska vara en trygg och omhändertagande miljö, vilket har en tydlig inverkan på individens möjligheter till personlig utveckling. Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade tydligt utpekar ambitionen om att leva på lika villkor som andra. Den bestående otryggheten som uppstår när kommuner systematiskt tidsbegränsar beslut om boende för personer med bestående funktionsnedsättning motarbetar den ambitionen och leder till oro och onödiga påfrestningar.

Möjligheten för kommuner att föreslå bättre anpassade boenden för individen, utifrån personens behovsbild och kommunens bostadsbestånd, bör fortsätta vara aktuell. Den huvudsakliga linjen för bostad med särskild service enligt LSS ska alltid vara att möta de individuella behoven på bästa möjliga sätt. Om det förekommer LSS-bostäder med bättre anpassning för individen ska detta inte fungera som en inlåsningseffekt för den enskilde.

Socialstyrelsen ges tillgång till systematiska brukarundersökningar inom LSS

Socialstyrelsen saknar i dagsläget tillgång till systematiska brukarundersökningar inom LSS, till skillnad från det system som finns inom äldreomsorgen. Det framgår tydligt att detta påverkar myndighetens möjlighet att kontrollera förutsättningarna för LSS-omsorgen i våra 290 kommuner i landet samt den omsorg som den enskilde tillhandahålls. Riksrevisionens granskning 2026:6 fastslår att myndigheten saknar information om antalet avslag på ansökningar, ansökningsvolymer och annan relevant information om hur kommunerna tillämpar LSS. Tillgång till systematiska brukarundersökningar skulle medföra bättre underlag för myndigheten att kunna kontrollera, undersöka och uppmärksamma återkommande liknande problematik samt bemöta den proaktivt.

Utreda nytt förhållningssätt till sanktionsavgifter vid brott mot LSS och när beviljade beslut ej verkställts inom laglig tidsram

Rapporter från riksförbundet FUB, LSS-lotteriet, beskriver ett återkommande och besvärande problem. De framhåller att kommuner systematiskt avstår från att verkställa vissa beslut enligt LSS och i stället tolererar sanktionsavgifter eftersom dessa är ekonomiskt mindre kostsamma för kommunen. LSS bygger på principen om statligt huvudmannaskap, medan kommunen har uppdraget och verkställer det. Den principen ska värnas i hela landet, och det ska aldrig vara acceptabelt att en kommun i systemet vägrar att genomföra insatser bara för att sanktionsavgifterna är mindre kostsamma för kommunen. Förhållningssättet gentemot sanktionsavgifter bör vara att de ska vara kännbara för kommunen, särskilt i de fall där det går att styrka att den enskilda kommunen återkommande och systematiskt vägrar att i god tro verkställa beviljade LSS-beslut. Det ska reflekteras tydligt i sanktionsavgifter, det allvar, lidande och den påfrestning det har inneburit för individen som saknat insatsen.

Rätten till juridiskt stöd vid överklagande av missgynnande beslut inom LSS

Det är ett påtagligt problem som oproportionerligt påverkar de som har sämre ekonomisk ställning eller de med minimal juridisk kompetens i sin närhet, att kommuner systematiskt avslår ansökningar med förhoppningen att den enskilde inte ska överklaga beslutet. Det är inte behovet som är vägledande i kommunens beslut, utan kommunens egen ekonomi. Ifall den enskilde inte väljer att överklaga så kan kommunen göra en besparing på den eventuella insatsen egentligen skulle kosta. LSS är en rättighetslag, däremot med en sådan tillämpning av lagen blir det snarare en klassfråga ifall individer faktiskt kan åtnjuta lagens stöd och service. Detta fenomen understryks av bland annat Riksförbundets FUB:s rapport. Det ska inte vara en nödvändighet att man är tillräckligt ekonomiskt väl ställd för att kunna åtnjuta rättigheter i vårt land. Sveriges kommuners tillämpning av LSS ska baseras på

individens faktiska behov, således vore det på sin plats att utreda huruvida en rätt till juridiskt stöd vid överklagande skulle kunna utformas på ett ändamålsenligt sätt.

Grundläggande behov

En riksdagsmajoritet bestående av C, L, KD, V, SD och MP har tidigare mandatperiod röstat för att utarbeta lagförslag som gör att samtliga hjälpmoment för alla grundläggande behov ska ge rätt till personlig assistans. Då beslutet togs gällde det förvisso ett tilläggsdirektiv till en redan påbörjad utredning, en utredning som nu är presenterad och klar.

Men andemeningen råder det inga som helst tvivel om, att det bör utarbetas lagförslag som gör att samtliga hjälpmoment för alla grundläggande behov ger rätt till personlig assistans. Det är hög tid att se människors behov i sin helhet och inte stycka upp dem. Nuvarande regering bör beakta tidigare tillkännagivande och bör ta de initiativen som behövs för att samtliga hjälpmoment för alla grundläggande behov ska ge rätt till personlig assistans.

Åldersgräns för assistansersättning

Det finns ingen nedre åldersgräns för att kunna få personlig assistans, men däremot finns det en övre gräns. För att få personlig assistans behöver man i dagsläget vara yngre än 66 år och 67 år från 1 jan 2026, en ändring kopplat till riktålder för pension. Om man redan har personlig assistans när denna gräns uppnås får man behålla assistansen, som därefter dock inte får öka i omfattning. Får man utökade behov efter den övre åldersgränsen är du hänvisad till insatser enligt socialtjänstlagen (SoL). Skillnaden mellan lagarna är bland annat att hjälp enligt LSS vanligtvis är utan kostnad, medan SoL-insatser är avgiftsbelagda.

Den övre åldersgränsen för att få personlig assistans har på senare tid blivit starkt kritiserad. Det är fullständigt orimligt att sätta en åldersgräns för mänskliga rättigheter och inte kunna erbjuda sjuka personer ett värdigt liv, i vad som i många fall är de sista åren av deras liv. LSS har således en diskriminerande åldersgräns medan funktionsrättskonventionen, som är bindande för Sverige, inte innehåller någon övre åldersgräns. Sverigedemokraternas uppfattning är att åldersgränsen helt bör tas bort så att funktionsnedsatta, om funktionsnedsättningen inte uppenbart beror på normalt

åldrande, ges rätt till personlig assistans. Institutet för mänskliga rättigheter rekommenderar också i sin senaste rapport ”Hemma är någon annanstans” att den diskriminerande åldersgränsen för personlig assistans tas bort.

Långsiktigt hållbar indexreglering av ersättningen till personlig assistans

Ekonomin inom personlig assistans har länge försämrats i takt med att samhällets kostnader har stigit utan att assistansersättningen har höjts. Det har ökat den ekonomiska pressen på verksamheter och personal, men framför allt på den som behöver personlig assistans i vardagen. Rättighetslagstiftning som LSS får inte urholkas för att samhället inte förmår anpassa ersättningen till vad en fungerande insats kräver. En ansvarsfull och långsiktig hållbar indexering skulle ge seriösa aktörer stabila förutsättningar att bedriva verksamhet och stödja den enskilde. Sverigedemokraterna anser att detta är avgörande för att personlig assistans framöver ska fungera ändamålsenligt och i enlighet med lagstiftningen intentioner.

Förstatligande av personlig assistans

I dag varierar den personliga assistansen beroende på var den enskilde bor. Det delade ansvaret mellan Försäkringskassan och kommunerna samt kommunernas skilda bedömningar strider mot intentionen om jämlika villkor i hela landet. Rapporter som LSS-lotteriet och Riksrevisionens granskning RiR 2026:6 visar tydligt hur tillämpningen av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade skiljer sig mellan kommunerna. Enligt lagens intentioner ska den enskildes behov styra insatserna, och bedömningen ska vara likvärdig oavsett bostadsort. Trots detta flyttar människor från sin hemkommun för att få det stöd och de insatser som de inte får där. Så kallade LSS-flyktingar ska höra till historien, inte till framtidens LSS-omsorg.

Krav på fysiska möten mellan Försäkringskassan och den enskilde

Försäkringskassan har kritiserats för att avslå ansökningar och avfärda enskildas uppgivna behov utan att först träffa dem fysiskt. Detta har väckt frågor hos berörda personer och deras anhöriga. I dag fattar myndigheten beslut om personlig assistans utan att träffa de sökande, vilket försvårar trygga och rättssäkra bedömningar. Den som söker personlig assistans måste få möjlighet att beskriva sina behov, och beslutsfattarna behöver bättre förutsättningar att motverka välfärdsfusk. Ett fysiskt möte ger utrymme för dialog och följdfrågor och kan bidra till att tydliggöra hur hjälpbehoven kommer till uttryck i den enskildes vardag. Bedömningen behöver bygga på en helhetsbild av personens situation, där den enskildes egen beskrivning får komma fram och komplettera övriga underlag. Mötet bör genomföras med respekt för den enskildes integritet och anpassas efter personens förutsättningar att delta och kommunicera. Syftet ska vara att stärka kvaliteten i beslutsunderlaget, inte att skapa ytterligare hinder för den som behöver stöd. En närmare kontakt mellan myndigheten och den sökande kan samtidigt ge bättre förutsättningar att uppmärksamma oklarheter och motverka felaktiga utbetalningar. Rättssäkerhet för den enskilde och kontroll av att ersättningen används på rätt sätt behöver gå hand i hand. Mot denna bakgrund bör förutsättningarna för ett krav på fysiska möten mellan Försäkringskassan och den sökande ses över, så att besluten om personlig assistans i högre grad grundas på en individuell och väl underbyggd bedömning.

Linda Lindberg (SD)

Leonid Yurkovskiy (SD) *Andrea Kronvall (SD)*

Kevin Sahlin (SD)